

. ישראל בעין הסערה של המתיחות הבין דתית העולמית, הרב דוד רוזן
הרב דוד כותב ש"למרות שהסכסוך הישראלי ערבי ובפרט הסכסוך הישראלי פלסטיני הוא טריטוריאלי ולא דתי, בשנים האחרונות גוברת המגמה המסוכנת של הפיכתו לסכסוך לדתי ולא רק מצד אחד של המתרס." (פורסם ב"הארץ" ב 10 בנובמבר 2006)

. ישראל בעין הסערה של המתיחות הבין דתית העולמית
הרב דוד רוזן

ירושלים מעטים מדי בימינו יודעים על ההסכם ההיסטורי שהושג ב 1919 בין מי שעמד אז בראש הקונגרס הציוני העולמי וכיהן אחר כך כנשיאה הראשון של מדינת ישראל, הד"ר חיים ויצמן, לבין האיש שייצג את חזון הלאומיות הפאן ערבית, אמיר פייסל, בנו של שריף חוסיין ממכה. בהצהרה שפירסם פייסל ב"טיימס" ב 12 בדצמבר 1918, הודיע על ההסכמה ההדדית בין "היהודים הציונים... והערבים הלאומיים, במטרה להבטיח את ההגינות בשטחים [שבהם יש לשני הצדדים אינטרסים לאומיים]."

ידיעה היסטורית זו מעידה על כך שבזמן ומקום מסויימים חשבו המנהיגים הלאומיים הערבים והיהודים שהאינטרסים שלהם יכולים לעלות בקנה אחד וזאת בניגוד להנחה הרווחת כי מדובר היה בסתירה מהותית שאין ליישבה. יתר על כן, למרות שוויצמן לא היה אדם דתי (בניגוד לפייסל, שעצם הייחוס שלו לנביא מוחמד הפך אותו לדמות דתית בחברה שבה לא היתה הפרדה בין מנהיגות דתית לפוליטית), רצונו להגיע עם העולם הערבי להסכם שידרוש פשרה של התנועה הלאומית הלאומיות היהודית היה משותף למנהיגים הדתיים היהודיים בתקופה, ובעיקר לרבנים קוק, עמיאל ועוזיאל.

אך למרות שהסכסוך הישראלי ערבי ובפרט הסכסוך הישראלי פלסטיני הוא טריטוריאלי ולא דתי, בשנים האחרונות גוברת המגמה המסוכנת של הפיכתו לסכסוך דתי ולא רק מצד אחד של המתרס. מגמה זו הוחרפה בעקבות מה שנקרא "אינתיפאדת אל אקצה", שהוצגה בעולם הערבי והמוסלמי כמאבק לאומי הכרחי "להגנת" המקומות הקדושים לאיסלם, אל מול "המזימה הישראלית". בהקשר הרחב יותר, גברו המתחים בין מה שמקובל לקרוא העולם המוסלמי והעולם המערבי. מקובל אף להציג את הסכסוך הישראלי פלסטיני כליבתה של המתיחות הזאת.

למעשה, הסכסוך הישראלי פלסטיני משמש כליא ברק לתחושת עלבון נרחבת ועמוקה בעולם הערבי (המקרינה על העולם המוסלמי בכללותו). שורשיה בהיסטוריה של ימי הביניים, בעימותים בין צבאות נוצריים ומוסלמים, והמשכה בעידן המעצמות

האימפריאליסטיות והקולוניאליות, עידן שהעולם הערבי זוכר כניצול והשפלה בלתי פוסקים. ישראל מוצגת לא רק כהמשך להשפלה ההיסטורית הזו, אלא כראש גשר וכלי שרת של היהירות המערבית.

בעולם המוסלמי מקובל לפרש את תמיכתה של ארה"ב בישראל באור הזה, ולא כמחוייבות משותפת לערכים דמוקרטיים ולחברה האזרחית. (ואכן, גם בחברה הליברלית המערבית רבים מאמינים בייצוג המעוות הזה של ישראל כנטע זר ששתלו האינטרסים המערביים בהווייה הפוליטית המוסלמית ערבית וזאת תוך התעלמות חסרת אחריות מהקשרים ההיסטוריים, הלאומיים והדתיים הקושרים את העם היהודי לארץ.)

תחושת השפלה מובילה אנשים לחפש בין השאר "גאולה", הן על ידי התנגדות אלימה לאלה הנתפסים כאחראים לה, והן באמצעות "חזרה" לאורח חיים אדוק ו"טהור" יותר, המשקם את תחושת הגאווה והתכלית (באופן המשקף לעתים קרובות את הסמיכות הידועה בין תסביך עליונות לתסביך נחיתות).

התוצאה היא שילוב רעיל של אדיקות דתית ועיונות אלימה כלפי המערב בכלל ומדינת ישראל בפרט. שילוב זה משתקף בדמוניציה המחרידה של ישראל ולעתים קרובות מדי גם בדימויים ובשפה הדתית של אמצעי התקשורת והספרות ברחבי העולם הערבי, בעולם המוסלמי שמעבר לו, וגם בזירה הבינלאומית.

אך העובדה שישראל משמשת שעיר לעזאזל לכל התסביכים האלה לא צריכה להוביל אותנו למסקנה שאין טעם ליישב את הסכסוך. בכך נשלול מעצמנו עתיד ארוך טווח וניפול למלכודת של הקיצונים, תוך התעלמות ממגזרים נרחבים בעולם המוסלמי וגם בעולם הערבי עצמו, החותרים לפיתרון של שלום לסכסוך ב"ארץ הקודש" ולקשר חיובי בין מה שמקובל לקרוא העולם המערבי והעולם המוסלמי.

השימוש בסכסוך הישראלי פלסטיני כדי לבטא מגוון של טענות רק הופך את פתרונו לחשוב עוד יותר לא רק למען מדינת היהודים, אלא למען העולם בכלל. ובמקביל, הניצול ההרסני של הדת מחייב אותנו ליצור בדחיפות קשר עם קולות דתיים נאורים החותרים לגיבוש בסיס רחב יותר.

יהודים בישראל ובגולה טוענים לעתים קרובות כי אין קולות מוסלמיים המוקיעים את האלימות בשם הדת. זה פשוט לא נכון. יתכן בהחלט שאין מספיק, ואלה הקיימים בהחלט לא זוכים לחשיפה מספקת, אבל אני יכול להעיד באופן אישי על מנהיגים מוסלמיים רבים

וחשובים שאני מכיר בישראל, בירדן, בטוניס, במרוקו, באירופה ובארה"ב, המוקיעים באופן מוחלט אלימות כזו.

מעניין לציין, שכאשר השתתפתי בכנס שנערך באינדונזיה על דת, אלימות ושלוה והצגתי שם עמדה יהודית, ניגש עליו נשיאה הקודם של המדינה ואמר לי: "רבי, למה אנחנו לא שומעים יותר רבנים שמדברים כמוך? קראתי רק את דבריו של אחד הרבנים הראשיים שלכם בעבר, שאמר שצריך לנתץ את ראשי הערבים על סלעים, וקראתי גם את דברי הרב גינזבורג שאומר שהזרת של יהודי שווה יותר מכל גוי." אני בספק אם יש יהודים רבים ששמעו בכלל על הרב גינזבורג, אבל ההתבטאות הגזענית הזו הוצגה לקוראי עיתונים בארץ בעלת האוכלוסיה המוסלמית הגדולה בעולם, כאילו היא משקפת את המורשת היהודית.

אי אפשר פשוט להאשים את השליח אמצעי התקשורת נוטים בהכרח לדווח על ניצול שלילי שערורייתי של הדת ולא על גילוייה החיוביים. אבל לא מדובר רק ביחסי ציבור. העובדה היא שהפוליטיקאים שחתרו לפתרון הסכסוך התעלמו דרך קבע מהמימד הדתי, ואף ניסו להמנע מעיסוק בו. זו טעות טרגית, משום שאם מרחיקים מכיכר העיר את הקולות הדתיים התומכים בפיוס ובשלום, ישתלטו עליה רק הקולות האלימים, השערורייתיים והשליליים.

במלים אחרות, אם רוצים שהדת לא תהיה חלק מהבעיה, היא חייבת להפוך לחלק מהפתרון.

בעידן שלאחר ה 9 בספטמבר גוברת ההבנה הזאת, ויותר ממשלות מגייסות קולות דתיים חיוביים שיתמכו ביוזמות נגד הסתה ודמוניזציה ויעודדו כבוד הדדי והבנה. המרכיב הזה צריך להפוך למשמעותי הרבה יותר גם בסדר היום הפוליטי של ישראל. הדת אינה יכולה לבוא במקום הפוליטיקה, וזה גם לא רצוי. יתר על כן, מידת התלות של הדת המוסדית בכוח הפוליטי, במיוחד במזרח התיכון, מגבילה בהכרח את יכולתה לפעול לחיוב. אך התעלמות מהדת בגלל סיבות אלה, או בגלל שלעתיים כה קרובות מנצלים אותה למטרות אלימות, תפגע בכל ניסיון פוליטי להתגבר על העוינות והחשד.

המעורבות החיובית של ההנהגה הדתית חיונית למאבק בדעות קדומות, לקידום הכבוד והתקווה ולמתן הסעד הנפשי רוחני שיאפשר להתעלות על תחושות ההשפלה והעוול. תהליך כזה ידרוש בהכרח זמן, אבל אם לא נתחיל בו, יתכן שלא יישאר לנו זמן בכלל.

###

הרב דוד רוזן הוא המנהל הבינלאומי לעניינים בין דתיים של הוועד היהודי אמריקני. המאמר תורגם מאנגלית. הוא מופץ על ידי שירות החדשות קומון גראונד (CGNews), ואפשר למצוא אותו ב www.commongroundnews.org.

פורסם ב"הארץ" ב 10 בנובמבר 2006, www.haaretz.com, הפרסום אושר על ידי בעלי הזכויות.